

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR

Handel med finansielle instrumenter og spareprodukter

- Retningslinjer og betingelser

LOV OM VERDIPAPIRHANDEL

Fra og med 1. november 2007 ble ny lov om verdipapirhandel iverksatt. Lovens formål er å legge til rette for sikker, ordnet og effektiv handel i finansielle instrumenter. Det innebærer en sterkere investorbeskyttelse og stiller bl.a. krav til rådgivningen innenfor handel med finansielle instrumenter, spareprodukter og verdipapirforetakenes organisering av virksomheten. Den nye verdipapirhandelloven er et resultat av EU-direktivet: «Markets in Financial Instruments Directive» (MiFID).

Krav til kunnskap om våre kunder

Loven stiller også formelle krav til våre kunnskaper om den enkelte kunde. Vi er forpliktet til å innhente informasjon om våre kunders erfaring, kunnskap, investeringsmålsetning og finansielle situasjon før vi kan tilby våre investeringstjenester. Hensikten er å legge forholdene til rette for at våre råd og investeringstjenester skal kunne tilpasses den enkelte kundes behov og forutsetninger og ivareta kundens interesser.

Klassifisering av kundene

Som en følge av lov om verdipapirhandel må vi klassifisere alle våre kunder innenfor kategoriene ikke-profesjonelle, profesjonelle eller kvalifiserte motparter. Basert på tilgjengelig informasjon har vi klassifisert deg som ikke-

profesjonell. Dette er den vanligste kategorien både for privatpersoner og bedrifter, og den som gir best investorbeskyttelse. For nærmere beskrivelse viser vi til vedlagte informasjon om kundeklassifisering. Dersom annen klassifisering vil dette fremgå av kundeavtale.

Mottatt informasjon

Vi ber om at du setter deg godt inn i vedlagte dokumenter. Dette vil bidra til god kvalitet på rådgivningen da det legger grunnlaget for at du blir bevisst på hva din investeringsbeslutning innebærer og hvilken risiko som er involvert. Det fører til at både rådgiver og kunde blir komfortable med de investeringsvalg som blir foretatt. Gjennom MiFID får vi muligheten til å bli enda bedre kjent med våre kunder, og det er noe vi ser frem til!

Alminnelige forretningsvilkår for

Handel med finansielle instrumenter i SpareBank 1 Østfold Akershus

Gjelder fra 1. november 2007. (Oppdatert per 23. januar 2017)

Disse forretningsvilkår («Forretningsvilkårene») er utarbeidet i henhold til lov om verdipapirhandel (vphl) med tilhørende forskrifter. Vilråene erstatter i sin helhet tidligere versjoner av forretningsvilkårene. Begrep som er definert i vphl har tilsvarende betydning når de er benyttet i disse vilkår.

SpareBank 1 Østfold Akershus' kunder anses å ha vedtatt Forretningsvilkårene som bindende for seg når kunden etter å ha mottatt vilråene inngir ordre, inngår avtaler eller gjennomfører handler med SpareBank 1 Østfold Akershus.

Kort om oss

05 Alminnelige forretningsvilkår for handel med finansielle instrumenter i SpareBank 1 Østfold Akershus

12 Informasjon om kundeklassifisering

14 Rutine for beste resultat ved mottak og formidling av ordre

15 Informasjon til kunder om egenskaper og risiko knyttet til finansielle instrumenter

1 Kontaktinformasjon

SpareBank 1 Østfold Akershus, org. nr. 837 884 942, heretter benevnt «Banken».

Forretningsadresse:

Kongensgate 21, 1530 MOSS

Telefon: 05700 Telefaks: 69 17 88 07

E-post: epost@sparebank1.no

www.sparebank1.no/ostfold-akershus

Kontakt med Banken skal skje på norsk med mindre Banken aksepterer annet språk.

2 Tillatelse til å yte investeringstjenester

Banken har konsesjon som verdipapirforetak og har tillatelse til å yte følgende investeringstjenester i henhold til Lov om verdipapirhandel av 29. juni 2007 nr. 75 (verdipapirhandelloven), jf. § 9-1 og § 2-1:

1. ledd; mottak og formidling av ordre på vegne av kunde i forbindelse med ett eller flere finansielle instrumenter som defineres i § 2-2,
5. ledd; investeringsrådgivning som definert i § 2-4, første ledd.

Banken kan også utøve følgende tilknyttede tjenester i medhold av verdipapirhandelloven § 2-1 (2): 1. ledd; oppbevaring og forvaltning av finansielle instrumenter. 3. ledd; rådgivning med hensyn til foretaks kapitalstruktur, industriell strategi og beslektede spørsmål, samt rådgivning og tjenester i forbindelse med fusjoner og oppkjøp av foretak. 4. ledd; tjenester i tilknytning til valutavirksomhet når dette skjer i forbindelse med ytelse av investeringstjenester, 5. ledd; utarbeidelse og formidling av investeringsanbefalinger, finansielle analyser og andre former for generelle anbefalinger vedrørende transaksjoner i finansielle instrumenter

Med finansielle instrumenter forstås de instrumenter som til enhver tid er omfattet av definisjonen verdipapirhandellovens § 2-2. Med investeringsrådgivning menes personlig anbefaling til en kunde, på kundens eller Bankens initiativ, om en eller flere transaksjoner i forbindelse med finansielle instrumenter, jf. Verdipapirhandelloven § 2-4 første ledd.

Bankens konsesjon er tildelt av:

Finanstilsynet

www.finanstilsynet.no

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

3 Anvendelsesområde

De Alminnelige forretningsvilkår for finansielle instrumenter (heretter benevnt «Forretningsvilkårene») regulerer oppdraget med kunden ved utøvelse av investeringstjenestene som nevnt i pkt 2.

For andre tjenester, oppgjørskonto eller andre konti som benyttes i tilknytning til investeringstjenestene, gjelder i tillegg Bankens innskuddsvilkår og regler for øvrig.

Forretningsvilkårene er generelle og suppleres av særskilte avtaler og rutiner for de ulike tjenester og produkter. Vilkårene suppleres også av vilkår fastsatt av ordreutførende verdipapirforetak, og regler som gjelder for den enkelte markeds plass og oppgjørssentral, samt annen lovgivning som for eksempel børslov, aksjelov, verdipapirregisterlov, kjøpslov, avtalelov, angrerettslov, e-handelslov mv.

4 Vedtakelse

Forretningsvilkårene, med senere endringer, er akseptert og bindende for kunden når kunden inngir ordre eller på annen måte gir et oppdrag til Banken etter å ha mottatt Forretningsvilkårene eller endringer i disse. Dette anses også som en bekreftelse på at kunden har lest, gjort seg kjent med og satt seg inn i Forretningsvilkårene. Opplysninger om overlevering og vedtakelse av Forretningsvilkårene vil bli lagret i Banken.

Forretningsvilkårene vil ensidig kunne bli endret av Banken. Dette vil kunne skje ved endringer i lover og regler, endret markedspraksis, eller for øvrig der Banken finner dette nødvendig ut fra vurdering av sin virksomhet og risiko.

Banken vil innen rimelig tid før tjenesteytelse informere om vesentlige endringer i Forretningsvilkårene. Vesentlige endringer vil meddeles kunden skriftlig eller ved annet godkjent medium. E-post kan benyttes dersom kunden har oppgitt e-postadresse til Banken. Andre endringer anses å være mottatt og trådt i kraft når disse er lagt ut på Bankens nettside.

5 Organisering av virksomheten

Verdipapirhandelloven med tilhørende forskrift stiller krav til organiseringen av Bankens virksomhet med investeringstjenester. Bankens organisering, rutinebeskrivelser og kontrollfunksjoner er tilpasset virksomhetens art, omfang og kompleksitet.

Virksomheten er sikret ved utarbeidelse av nødvendige rutiner, instruksjoner og kontrolltiltak og er for øvrig innrettet i samsvar med de til enhver tid krav som følger av verdipapirhandelloven. Det er utarbeidet dokumenterte

beslutningsprosedyrer, og ansvarsområder og funksjoner er klargjort.

Bankens utøvelse av investeringstjenester er underlagt en ledelse som er godkjent etter verdipapirhandelloven. Finanstilsynet fører kontroll med at ledelsen er egnet, og Banken skal melde skifte av faktiske ledere til Finanstilsynet slik at ny ledelse underlegges egnethetskontroll.

Bankens virksomhet med investeringsrådgivning og ordreformidling drives sammen med den ordinære bankvirksomheten i Bankens kontornett. Dette innebærer at en og samme person kan arbeide med og være leder for både bank- og investeringstjenestevirksomheten. Banken har som følge av dette særlig fokus på aktsom informasjonshåndtering og rutiner som skal motvirke at interessekonflikter oppstår.

Banken skal videre opptre i samsvar med god forretningsskikk og innrette virksomheten slik at interessekonflikter unngås.

6 God forretningsskikk

Banken skal ved utøvelse av sin virksomhet følge kravene til god forretningsskikk, jf. verdipapirhandelloven § 10-11. Det legges særlig vekt på at utøvelsen av virksomheten skal sikre tilliten i markedet og at lover og regler følges.

7 Lydopptak og annen dokumentasjon

Banken vil ta lydopptak av telefonsamtaler i tilknytning til ytelse av investeringstjenester. Lydopptak vil bli oppbevart av Banken. Lydopptak skal oppbevares i en periode som samsvarer med gjeldende rett beregnet fra opptaksdag, og vil normalt bli slettet etter utløpet av den pålagte oppbevaringstiden. Lydopptak med den enkelte kunde vil kunne gjenfinnes ved søk blant annet på tidspunkt for samtalen, inngående og utgående telefonnummer og ansatt hos Banken som utførte samtalen. Banken kan bli pålagt å utlevere lydopptak til offentlig myndighet og andre som kan kreve dette i medhold av lov. I tillegg vil lydopptak kunne bli utlevert til Norges Fondsmeglerforbunds Etisk Råd, blant annet i forbindelse med behandling av klagesaker for kunden. Andre foretak som samarbeider med Banken om ytelse av relevante investeringstjenester har tilsvarende plikt til å foreta lydopptak av samtaler med kunden i den grad det ytes slik investeringstjeneste over telefon.

Dokumentasjon av kommunikasjon gjennom andre kommunikasjonskanaler enn telefon ved ytelse av investeringstjenester vil bli oppbevart av Banken i en periode som samsvarer med gjeldende rett.

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

8 Interessekonflikter

Banken bestreber seg, ved utøvelse av investerings-tjenestene, på å unngå interessekonflikter mellom Banken og kunden, samt i forholdet mellom kundene og Banken for øvrig. Kundens interesser skal i tilfelle gå foran Bankens interesser.

Banken vil heller ikke på usaklig grunnlag kunne tilgodese enkelte kunder. Dersom det for Banken skulle foreligge egne interesser eller andre forhold som kan reise tvil om Bankens uavhengighet, skal dette opplyses kunden.

Banken er en del av SpareBank 1-samarbeidet. Vår rådgivning tar utgangspunkt i produkter som er tilrettelagt eller produsert av banker og andre selskaper innenfor dette samarbeidet, og vi vil primært søke å finne egnede produkter innenfor dette produktspekteret. Vi gjør videre oppmerksom på at det kan være flere produkter som kan fylle kundens investeringsbehov, og at vi ikke nødvendigvis vil presentere alle egnede produkter.

Kunden bes merke seg at det kan være andre produkter tilgjengelig i markedet enn de som er tilrettelagt eller produsert av selskaper i SpareBank 1-samarbeidet som kan være egnet for kunden (eksterne produkter). Slike produkter vil normalt ikke dekkes av vår rådgivning. I enkelttilfeller vil vi likevel kunne rådgi også om eksterne produkter, eksempelvis der disse produktene antas å

dekke andre investeringsbehov enn de produktene som er produsert eller tilrettelagt av selskaper som inngår i SpareBank 1-samarbeidet.

9 Investorbeskyttelse

Banken er pålagt å klassifisere sine kunder. Klassifiseringen utgjør grunnlaget for nivået på den kunde - og iinvestorbekyttelse banken er pålagt å gi kunden. Kundekategoriene er ikke-profesjonelle kunder og profesjonelle kunder, samt kvalifiserte motparter. Kravene om bla. informasjon er større til ikke-profesjonelle kunder enn andre kunder.

Verdipapirhandelloven med forskrift gir nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kategoriseringen og om mulighet for omklassifisering på kundens forespørsel. Banken skal informere sine kunder om hvilken klassifisering de er gitt.

Banken skal ved utøvelsen av investeringsrådgivning foreta en vurdering av om en aktuell tjeneste eller finansielt instrument er egnet for kunden. Banken skal, basert på innhentede opplysninger vurdere om rådgivningen er i samsvar med kundens investeringsmål, om kunden finansielt kan bære risikoen og om kunden har nødvendig erfaring og kunnskap til å forstå risikoen.

Ved ordreformidling skal Banken i utgangspunktet foreta en vurdering av om formidlingen og investeringsproduktet

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

er hensiktsmessig for kunden. Banken skal her ta stilling til om kunden har nødvendig erfaring og kunnskap til å forstå risikoen forbundet med det etterspurte eller tilbudte produktet.

Banken har, i samsvar med verdipapirhandelloven § 10-11 sjette ledd, ikke plikt til å utføre nevnte hensiktsmessighetstest når ordreformidlingen skjer på kundens initiativ og ordren gjelder nærmere bestemte ikke-komplekse produkter. Kunden vil i slike tilfelle følgelig ikke gis den investorbeskyttelse som hensiktsmessighetstesten innebærer.

Banken er pålagt å innhente nærmere bestemt informasjon om kundens erfaring og kunnskap for å kunne gjennomføre slik egnethets- og hensiktsmessighetstest som nevnt ovenfor. Kunden har selv ansvaret for den informasjon som gis. Banken kan legge mottatt informasjon til grunn for sin vurdering av om tjenesten eller det finansielle instrumentet eller investeringstjenesten er egnet eller hensiktsmessig for kunden, med mindre Banken ser at informasjonen åpenbart ikke er korrekt. Kunden skal informere Banken om endringer av betydning i gitte opplysninger.

Kunder kategorisert som profesjonelle anses for å ha særlige forutsetninger for selv å vurdere de enkelte markeder, investeringsalternativ, handler og den rådgivning Banken yter. Profesjonelle kunder kan ikke påberope seg særskilte regler og vilkår som er fastsatt for å beskytte den ikke-profesjonelle kunde.

10 Risiko

Kunden er innforstått med at plassering i og handel med finansielle instrumenter er forbundet med risiko for tap. Banken garanterer ikke for resultatet av en plassering kunden gjør. Den investerte kapitalen kan økes eller reduseres i verdi, eller gå tapt. Verdien av de ulike finansielle instrumenter avhenger blant annet av svingninger i markedet for øvrig. Historisk verdiutvikling og avkastning kan ikke benyttes som pålitelig indikator på fremtidig utvikling og avkastning på finansielle instrumenter. Selv om Banken skal gjennomføre egnethets- og hensiktsmessighetstester som nevnt i punkt 8, må også kunden selv evaluere risikoen forbundet med det aktuelle instrumentet. Kunden bør avstå fra å foreta investeringer i og handel med finansielle instrumenter og andre beslektede instrumenter dersom kunden selv ikke er innforstått med den risiko som er forbundet med slik investering eller handel. Før plassering foretas, har kunden en plikt til å rådføre seg med Banken dersom kunden mangler forståelse av relevant produkt og dets risiko. Kunden har i tillegg en selvstendig plikt til å sette seg godt inn i utdelt produktinformasjon/prospekter mv. for det

aktuelle investeringsproduktet, før plasseringen foretas.

Alle handler kunden gjennomfører etter at det er innhentet råd fra Banken, skjer på kundens eget ansvar og etter kundens avgjørelse. Banken påtar seg under enhver omstendighet intet ansvar for rådgivningen dersom kunden helt eller delvis fraviker de råd Banken har gitt.

Nærmere informasjon om egenskaper knyttet til de ulike finansielle instrumentene, kan fås ved henvendelse til Banken, eventuelt på Bankens nettside.

11 Mottak av ordre

Kunden skal inngi ordre i samsvar med Bankens rutiner til enhver tid. Ordre kan gis skriftlig på papir eller muntlig. Banken plikter ikke å motta og formidle ordre, eller på annen måte gjennomføre handel, dersom dette ikke er gitt på en for Banken tilfredsstillende måte. Banken er ikke ansvarlig for tap som måtte oppstå ved at ordre ikke er inngitt korrekt. Bankens rutiner som ikke fremgår av Forretningsvilkårene, vil gjøres kjent for kunden forut for første inngivelse av oppdrag innen det aktuelle medium.

Banken vil foreta lydopptak av samtlige ordrer og indikasjoner på ordrer om kjøp, salg eller tegning av finansielle instrumenter som inngis per telefon. Banken har ikke anledning til å utføre ordre eller indikasjoner som ringes inn til telefoner som ikke er tilkoblet lydutstyr (herunder mobiltelefon). Lydopptak og annen dokumentasjon for avtaler, ordre og indikasjoner på ordre som er inngitt på annen måte, vil bli oppbevart av Banken.

Dersom handel skjer per telefon gjøres det oppmerksom på at bindende avtale er inngått i.h.t. telefonsamtalen. Bekreftelse eller sluttseddel er derfor kun en skriftlig informasjon om den inngåtte handel.

Ordren er bindende for kunden, men ordre kan tilbakekalles så lenge denne ikke er gjennomført av Banken og slik tilbakekalling er mulig å gjennomføre ut fra gjeldende regler, rutiner og praktiske forhold mv.

Banken kan videre annullere en ordre dersom denne antas å være i strid med lov eller for øvrig er i strid med god forretningsskikk og markedspraksis. Banken er ikke pliktig til å formidle en ordre eller utføre et oppdrag dersom Banken har mistanke om at dette har tilknytning til markedsmissbruk, jf. verdipapirhandelloven kap. 3 eller andre straffbare forhold, herunder hvitvasking. Banken er ikke ansvarlig for tap som måtte oppstå ved slik annullering.

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

12 Formidling av ordre

Banken formidler mottatte ordre til et annet verdipapirforetak med tillatelse til å yte investeringstjenesten «utførelse av ordre på vegne av kunde» eller til et fondsforvaltningsselskap.

Banken forestår etter dette ikke selv ordreførelse. Banken er kun ansvarlig for eventuelle feil eller mangler ved formidlingen av ordren. For feil som oppstår ved utføring av ordre, er kunden henvist til å reklamere hos det utførende verdipapirforetaket/fondsforvaltningsselskapet.

Banken er ved formidling av ordre pliktig til å gjennomføre ethvert rimelig tiltak for å oppnå det best mulige resultat for kunden. Hva som er beste resultat skal avgjøres etter en vurdering av flere kriterier angitt i verdipapirhandelloven med forskrift.

Banken formidler kun ordre til bestemte verdipapirforetak som Banken har avtale med, hvis ikke annet meddeles kunden.

Banken har videre rett til å benytte andre verdipapirforetak, banker, forvaltere, depot- og oppgjørsinstitusjoner eller andre medhjelpere der dette er nødvendig eller naturlig for gjennomføring av oppdraget.

Når Banken har formidlet en ordre i finansielle instrumenter på vegne av kunden, skal Banken gi en formidlingsbekreftelse/sluttseddel på at ordren er formidlet. Kunden skal motta en formidlingsbekreftelse /sluttseddel innen tre virkedager, og innen syv virkedager for kunder med utenlandsk adresse, etter at Banken har mottatt ordren.

Kunden kan samtykke i at formidlingsbekreftelsen sendes per e-post eller annet elektronisk kommunikasjonsmiddel. I disse tilfellene skal kunden motta formidlingsbekreftelsen innen utgangen av neste virkedag etter at Banken har mottatt ordren.

Formidlingsbekreftelsen er kun en bekreftelse på at Banken har formidlet ordren til et utførende verdipapirforetak/forvaltningsselskap, og indikerer ikke at ordren er utført.

12.1 Ordreførelse

Utførelse og gjennomføring av ordre forestås av det verdipapirforetak Banken har formidlet kundens ordre til. Kunden vil motta avtaler, forretningsvilkår og vilkår for de ulike tjenester som vil gjelde for kundens handel gjennom dette verdipapirforetaket. Verdipapirforetaket vil også ha egne retningslinjer for ordreførelse som kunden skal motta. Gjennomføring av ordre forutsetter at kunden inngår slike avtaler og aksepterer de vilkår som

gjelder for handel gjennom slikt verdipapirforetak. Kunden vil med dette også være kunde av ordremottakende verdipapirforetak. Kunden vil også motta ordrebekreftelse/sluttseddel direkte fra slikt verdipapirforetak.

Bankens formidling av ordre til og utførelse av annet verdipapirforetak medfører ingen reduksjon i den investorbesskyttelse som verdipapirhandelloven gir Kunden. Det verdipapirforetak som mottar og utfører kundens ordre er underlagt verdipapirhandelloven med forskrifter. Slikt verdipapirforetak vil kunne forholde seg til informasjonen de mottar fra Banken uten å henvende seg til kunden.

13 Bankkonto for betalingsoppgjør mv.

Kunden plikter å opprette en oppgjørskonto i Banken, (eller annen bank godkjent av Banken), for innbetaling av kontantoppgjør ved salg eller belastning ved kjøp av finansielle instrumenter. Gebyrer, kurtasje, utlegg eller andre omkostninger eller skyldige beløp skal kunne belastes kontoen.

Kunden skal gi uttrykkelig skriftlig eller muntlig fullmakt til Banken for belastning av kontoen. Dersom betaling skal skje på annen måte enn over kundens bankkonto skal det avtales nærmere i hvilken form, tid og sted betalingen skal gjennomføres.

14 Godtgjørelse og kostnader mv.

I tillegg skal kunden dekke eventuelle omkostninger, nødvendige utlegg, gebyrer eller lignende i form av handelsavgifter, skatter eller gebyrer som handelen medfører. Banken vil forut for utføring av tjenester gi nærmere informasjon om godtgjørelsens samlede omkostninger og utlegg som skal betales. Slik informasjon vil også inneholde betalingsbetingelser. Godtgjørelse til Banken og verdipapirforetaket som utfører ordren angis særskilt.

Dersom Banken mottar vederlag fra eller yter vederlag til andre enn kunden, vil kunden gis lovpålagt informasjon om dette i form av et sammendrag. Banken vil på forespørsel gi kunden utfyllende informasjon. Det gjøres oppmerksom på at Banken mottar vederlag fra utførende verdipapirforetak som Banken formidler ordre til.

15 Innsigelser mv.

Dersom kunden ikke har mottatt formidlingsbekreftelse/sluttseddel innen de frister som er angitt, må kunden så snart som mulig, og senest innen utgangen av neste virkedag, meddele dette til Banken.

Kunden skal straks etter å ha mottatt

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

formidlingsbekreftelse/sluttseddel kontrollere om ordren er formidlet i samsvar med ordren/oppdraget. Eventuelle innsigelser skal meldes Banken samme dag som formidlingsbekreftelse/sluttseddel mottas og senest i løpet av påfølgende virkedag dersom det ikke er mulig å reklamere samme dag.

Dersom kunden vil gjøre gjeldende innsigelser mot Bankens rådgivning, må kunden underrette Banken om dette straks etter at kunden fikk kunnskap om, eller burde fått kunnskap om, de forhold som påberopes som grunnlag for innsigelsen. Kunden kan ikke foreta dekningshandel for regning av Banken. Kunden kan kun heve avtalen dersom det foreligger vesentlig mislighold eller vesentlig forsinkelse. Avtalelovens ugyldighetsregler gjelder mellom partene i handelen, dvs. Banken, kunden, utførende verdipapirforetak og motparter til disse.

Melding/innsigelser etter dette punkt skal fortrinnsvis gis skriftlig med mindre muntlig meddelelse er begrunnet i hensynet til å redusere tap, ansvar og risiko. Muntlig melding skal i tilfelle straks bekreftes skriftlig.

Dersom kunden ikke har reklamert innenfor den tid som er angitt ovenfor, anses reklamasjonsretten som bortfalt.

Dersom innsigelsen gjelder utførelsen av ordren skal kunden rette disse til det utførende verdipapirforetaket. De vilkår og regler som følger av avtaler og vilkår mv. mellom kunden og det utførende verdipapirforetaket/fondsforvaltningsselskapet, vil gjelde for slike innsigelser.

16 Opplysningplikt etter angrerettsloven og e-handelsloven

Angrerettloven og e-handelsloven pålegger Banken å gi nærmere opplysninger om bla. Banken, de tjenester som ytes og gjennomføringen av elektronisk handel. De nødvendige opplysningene er tatt inn under de kapitlene i Forretningsvilkårene de naturlig hører inn under, eller de vil fremgå i tilknytning til de enkelte tjenester eller gjennomføring av disse, for eksempel nettbankavtale mv. Angrerett ved avtale om finansielle tjenester etter lov om opplysningsplikt og angrerett m.v. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted av 21. desember 2000 nr. 105 gjelder ikke investeringstjenester der prisen avhenger av svingninger på finansmarkedet som Banken ikke har innflytelse på og som kan forekomme i angrerettsperioden. Dette gjelder de fleste finansielle instrumenter knyttet opp mot investeringsrådgivning, ordreutførelse, og mottak og formidling av ordre. For øvrig gjelder en angrerett på 14 dager.

17 Mislighold fra kunden

Kunden anses for å ha misligholdt sine forpliktelser overfor Banken dersom;

1. det ikke er betalt til rett tid,
2. finansielle instrumenter ikke er levert eller gjort tilgjengelige til rette tid,
3. det foreligger brudd på Forretningsvilkårene,
4. kunden blir insolvent eller det er en fare for at kunden blir insolvent, herunder kommer under konkursbehandling eller annen gjeldsfølgning,
5. kunden bryter regler om markedsmissbruk eller for øvrig ikke opptre i samsvar med akseptert markedspraksis,
6. kunden avviker sin virksomhet eller det for øvrig skjer vesentlige endringer i kundens virksomhet/forretningsførsel, økonomiske eller finansielle situasjon og dette kan medføre brudd på Forretningsvilkårene eller oppdrag,
7. kunden for øvrig vesentlig misligholder sine øvrige forpliktelser overfor Banken og andre som utfører tjenester for og i samarbeid med Banken.

Ved kundens mislighold kan Banken;

1. reversere eller kansellere oppdrag og ordre som ikke er gjennomført,
2. heve inngåtte handelsavtaler eller andre avtaler med kunden, herunder Forretningsvilkårene,
3. foreta deknings salg eller dekningskjøp for egen eller for kundens regning og risiko,
4. foreta motregning og netting mot ethvert tilgodehavende eller enhver rettighet kunden har mot Banken, med mindre dette hindres av ufravikelig lov,
5. utøve tilbakeholdsrett i oppgjøret.

Ved dekningsavtaler bærer kunden risikoen for kurssvingninger eller markedsendringer. Kunden har kun rett til gevinst dersom begrunnelsen for dekningshandelen ikke kan legges kunden til last. Kunden skal dekke kostnader og utlegg ved dekningshandelen.

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

18 Bankens ansvar

Banken skal utføre oppdraget på en slik måte og med slikt omhu som kan forventes av en profesjonell leverandør av investeringstjenester i Norge. For øvrig gjelder alminnelige erstatningsregler. Banken er uansett ikke ansvarlig for kundens indirekte tap, eller tap som skyldes forhold utenfor Bankens kontroll. Banken er videre ikke ansvarlig for handlinger eller unnlatelser begått av andre verdipapirforetak, banker, forvaltere, depot- og oppgjørsinstitusjoner eller andre medhjelpere som kunden eller Banken har benyttet. Banken plikter likevel å foreta en forsvarlig utvelgelse av slike institusjoner og medhjelpere.

19 Markedsmisbruk - Rapportering

Banken legger stor vekt på at regler om markedsmisbruk og god markedspraksis følges. Dette gjenspeiles bl.a. i organiseringen av Banken og interne retningslinjer for håndtering av ansattes egenhandel og regler som skal redusere muligheten for interessekonflikter mellom Banken, dens ansatte, kundene og markedet for øvrig.

Verdipapirhandelloven kap. 3 inneholder de sentrale bestemmelsene som skal motvirke markedsmisbruk i form av bl.a. innsidehandel (verdipapirhandelloven § 3-3, jf § 3-2) og markedsmanipulasjon (verdipapirhandelloven § 3-8).

Banken har lovbestemt rapporteringsplikt til Finanstilsynet dersom Banken mener det foreligger rimelig grunn til mistanke om innsidehandel eller markedsmanipulasjon, jf. verdipapirhandelloven § 3-11. Loven forbyr Banken å informere kunden om slik rapportering. Banken kan ikke holdes ansvarlig for tap kunden påføres dersom rapportering har skjedd i god tro.

Banken kan nekte å gjennomføre en transaksjon dersom det har mistanke om at det foretas forbudt innsidehandel, markedsmanipulasjon eller det for øvrig etter Bankens skjønn foreligger markedsmisbruk eller andre forhold som skader markedets tillit og integritet. Banken kan ikke holdes ansvarlig for kundens tap dersom det nekter å gjennomføre en ordre eller transaksjon.

20 Hvitvasking

Banken er underlagt lovreglene om tiltak mot hvitvasking og terrorhandling. Banken er pålagt å gjennomføre identitetskontroll av sine kunder. Videre har Banken plikt til å gjennomføre undersøkelser og å rapportere til ØKOKRIM dersom det foreligger mistanke om at en ordre eller transaksjon har tilknytning til utbytte fra en straffbar handling eller til terror handlinger. Banken kan etter loven ikke gjennomføre mistenkelige transaksjoner før ØKOKRIM er varslet. Banken kan ikke holdes ansvarlig for kundens

tap dersom rapportering eller stansing av ordre har skjedd i god tro.

Kunden er kjent med at Banken er eller kan være forpliktet til å gi offentlige myndigheter alle relevante opplysninger knyttet til kundeforholdet eller enkelttransaksjoner. Dette kan skje uten at kunden opplyses om at slike opplysninger er gitt.

21 Sikkerhetsstillelse

Banken er medlem av Bankenes sikringsfond som garanterer for kundens bankinnskudd med inntil kr 2 mill. per innskyter per bank. Som innskudd regnes også oppdrag om betalingsoverføring.

Banken er i tillegg medlem av Verdipapirforetakenes sikringsfond. Fondet skal dekke krav som skyldes medlemmenes manglende evne til å betale tilbake penger eller levere tilbake finansielle instrumenter.

22 Personopplysninger - Informasjonsutveksling

Opplysninger om kunden vil behandles i samsvar med reglene i personopplysningsloven og annen relevant lovgivning, samt konsesjoner for virksomheten i Banken.

Personopplysningsloven gir med visse unntak kunden rettigheter mht. å få vite hva slags behandling som foretas med personopplysninger og rettigheter mht. å få informasjon om innsamling av opplysninger om kunden. Kunden kan også kreve rettet mangelfulle opplysninger.

Banken er underlagt lovbestemt taushetsplikt og utlevering av opplysninger vil kun skje i samsvar med lov eller forskrift, eller dersom kunden har samtykket i dette. Kunden samtykker uansett i at Banken kan utveksle informasjon med andre dersom dette er nødvendig for utførelse av investeringstjenestene eller tilknyttede tjenester.

23 Klageordning

Banken har etablert prosedyrer for behandling av klager for kunden. Prosedyrene for klager skal sikre en forsvarlig og effektiv behandling av klager. Klager kan inngis skriftlig eller muntlig til Banken. Dersom en klage inngis muntlig, skal den så snart som mulig bekreftes skriftlig. Prosedyrene er tilgjengelige for Kunden på forespørsel.

Banken er videre som bank underlagt Finansklagenemda, postboks 53 Skøyen, 0212 Oslo. Nemda kan kun behandle tvister med forbrukere som springer ut av Bankens alminnelige virksomhet. Med Bankens alminnelige virksomhet regnes bl.a. innskuddsvirksomhet, kredittgivning, betalingsformidling og finansiell rådgivning. Utenfor faller

ALMINNELIGE FORRETNINGSVILKÅR FOR HANDEL MED FINANSIELLE INSTRUMENTER I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

fondsmegling/ investeringstjenester. Finansklagenemdas kompetanse er derfor begrenset når det gjelder Bankens utøvelse av investeringstjenester omfattet av Forretningsvilkårene.

For handel som gjennomføres ved at Banken formidler ordre til gjennomføring i annet verdipapirforetak, gjelder i tillegg de vilkår og regler som følger av avtaler og vilkår mv. som gjelder mellom Kunden og dette verdipapirforetaket.

24 Lovvalg og vernetting

Eventuelle tvister mellom kunden og Banken skal avgjøres etter norsk rett og ved Bankens alminnelige vernetting, Moss Tingrett, med mindre annet fremgår av ufravikelig lov.

25 Språk

Forretningsvilkårene finnes i norsk versjon.

INFORMASJON OM KUNDEKLASSIFISERING

1 Klassifisering

Banken er pålagt å klassifisere alle kunder i ulike kundekategorier avhengig av profesjonalitet i henhold til lov om verdipapirhandel av 29. juni 2007 nr. 75 (verdipapirhandelloven) med tilhørende forskrift. Kundene skal klassifiseres som henholdsvis ikke-profesjonelle kunder, profesjonelle kunder eller kvalifiserte motparter. I hvilken grad kunden er beskyttet av lovgivningen avhenger av kundekategori. Nedenfor følger en redegjørelse for hovedtrekkene ved investorbeskyttelsen for hver kundekategori. Redegjørelsen er ikke uttømmende. Lovgivningen åpner til en viss grad for at kunder som ønsker å bytte kundekategori, kan anmode om dette. Det er opptil Banken å godkjenne bytte av kundekategori. Selv om vilkårene for omklassifisering som følger nedenfor er oppfylt, står Banken likevel fritt til å vurdere hvorvidt den ønsker å etterkomme en anmodning.

2 Ikke-profesjonell kunde

2.1 Grad av investorbeskyttelse

Kunder klassifisert i denne kundegruppen har den høyeste graden av investorbeskyttelse. Dette innebærer blant annet at Banken i større grad enn for de øvrige kundekategorier er forpliktet til å tilpasse tjenesteytelsen til kundens individuelle behov og forutsetninger.

I tillegg til at Banken i sin tjenesteyting til kunden er underlagt generelle regler om god forretningsskikk, vil Banken før handler eller rådgivning finne sted vurdere hvorvidt en tjeneste/transaksjon, herunder finansielt instrument, er hensiktsmessig eller egnet for kunden. Investeringsrådgivning vil skje på bakgrunn av kundens opplysninger om investeringsmål, finansielle stilling samt erfaring og kunnskap om den aktuelle tjenesten/transaksjonen.

Dersom kunden ønsker å gjennomføre en handel Banken ikke finner hensiktsmessig tatt i betraktning kundens kunnskap og erfaring har Banken en frarådingsplikt. Handelen kan likevel gjennomføres dersom kunden ønsker det på tross av advarselen. Bankens plikt til å vurdere hvorvidt en tjeneste/transaksjon er hensiktsmessig gjelder ikke i alle tilfelle. Blant annet foreligger det omfattende unntak for internetthandel.

Status som ikke-profesjonell kunde innebærer også en omfattende rett til å motta informasjon fra Banken. Kunden skal blant annet motta informasjon om de aktuelle finansielle instrumenter og risiko forbundet med disse, handelssystemer og markeds plasser Banken benytter, samt priser og andre kostnader ved enhver transaksjon, slik at kunden settes i stand til å foreta en informert investeringsbeslutning.

2.2 Adgang til omklassifisering

Ikke-profesjonelle kunder kan anmode om å bli behandlet som profesjonelle kunder eller kvalifiserte motparter, under forutsetning av at nærmere angitte vilkår er oppfylt og at en nærmere angitt prosedyre følges. Slik omklassifisering

medfører en lavere grad av investorbeskyttelse.

2.2.1 Fra ikke-profesjonell til profesjonell kunde

1) De absolutte krav

Kunden må oppfylle minst to av følgende kriterier;

1. kunden har foretatt transaksjoner av betydelig størrelse på det relevante marked gjennomsnittlig 10 ganger per kvartal i de foregående fire kvartaler,
2. størrelsen på kundens finansielle portefølje, definert til å omfatte kontantbeholdning og finansielle instrumenter, overstiger et beløp som i norske kroner svarer til € 500.000, og
3. kunden arbeider eller har arbeidet innen finansiell sektor i minst ett år i en stilling som krever kunnskap om de relevante transaksjoner og investeringstjenester.

2) Prosedyre

Kunden skal skriftlig informere Banken om at vedkommende ønsker å bli behandlet som profesjonell kunde. Kunden bes dokumentere at kravene i punkt 1 over er oppfylt. Videre skal kunden skriftlig i et separat dokument erklære at kunden kjenner konsekvensene av å miste beskyttelsen som følger av å være klassifisert som ikke-profesjonell kunde og som i hovedsak fremkommer av dette informasjonsskrivet. For nærmere informasjon kan Banken kontaktes.

Banken må gjøre en konkret vurdering av hvorvidt kunden - på bakgrunn av kundens ekspertise, erfaring og kunnskap samt de planlagte transaksjoner - er i stand til å treffe egne investeringsbeslutninger og forstår den risiko som er involvert.

2.3 Fra ikke-profesjonell til kvalifisert motpart

Anmoder en ikke-profesjonell kunde om å bli omklassifisert til kvalifisert motpart, må kunden gå veien via profesjonell kunde. For omklassifisering fra ikke-profesjonell til kvalifisert motpart, se derfor om klassifisering fra ikke-profesjonell til profesjonell i punkt 2.2.1 og fra profesjonell til kvalifisert motpart i punkt 3.2.2.

3 Profesjonell kunde

Kunder klassifisert som profesjonelle kunder er i noe mindre grad enn ikke-profesjonelle kunder beskyttet av lovgivningen. Profesjonelle kunder er på enkelte områder ansett skikket til å ivareta egne interesser og tjenesteytingen vil som en følge av dette i mindre grad være tilrettelagt kundens individuelle behov.

I utgangspunktet gjelder reglene om god forretningsskikk fullt ut overfor profesjonelle kunder. Omfanget av Bankens forpliktelser er imidlertid noe redusert. Blant annet forventes profesjonelle kunder normalt å ha tilstrekkelige kunnskaper til å vurdere hvorvidt en transaksjon er formålstjenlig. Ved investeringsrådgivning vil Banken således basere seg på kundens opplysninger

INFORMASJON OM KUNDEKLASSIFISERING

om investeringsmål og i utgangspunktet verken innhente informasjon om finansiell stilling eller kundens kunnskap og erfaring. Banken vil ikke vurdere hvorvidt gjennomføring av aktuelle transaksjoner er hensiktsmessig og Banken har således heller ingen frarådningsplikt som overfor ikke-profesjonelle kunder. Gjennomføring av transaksjoner vil således være noe mindre omstendelig enn for ikke-profesjonelle kunder. Dette kan ha betydning for hurtigheten på gjennomføringen av den aktuelle transaksjonen. En annen konsekvens vil være at profesjonelle kunder kan få tilgang til et bredere produktspekter.

Profesjonelle kunder antas også å være skikket til å vurdere hvilken informasjon som er nødvendig for å treffe en investeringsbeslutning. Dette innebærer at profesjonelle kunder i større grad enn ikke-profesjonelle kunder selv må innhente den informasjon de anser som nødvendig. Profesjonelle kunder vil imidlertid motta rapporter om gjennomførte tjenester og annen viktig informasjon som Bankens retningslinjer for ordreutførelse og Bankens sikkerhetsrett eller tilbakeholdsrett i finansielle instrumenter eller midler.

3.2 Adgang til omklassifisering

Profesjonelle kunder kan anmode om å bli klassifisert som ikke-profesjonell kunde og dermed få en høyere grad av investorbeskyttelse. Profesjonelle kunder kan også anmode om å bli klassifisert som kvalifiserte motparter og derved få en lavere grad av investorbeskyttelse. Profesjonelle kunder er ansvarlig for at Banken holdes løpende orientert om enhver endring som vil kunne påvirke deres klassifisering.

3.2.1 Fra profesjonell til ikke-profesjonell kunde

Det er den profesjonelle kundes plikt å anmode om en høyere grad av beskyttelse når vedkommende mener seg ute av stand til å foreta en korrekt risikovurdering. En slik endring av kundeklassifiseringen skal dokumenteres ved skriftlig avtale mellom Banken og kunden.

3.2.2 Fra profesjonell til kvalifisert motpart

Profesjonelle kunder som er juridiske personer og som oppfyller to av tre kriterier i punkt 2.2.1 nr 1 kan anmode om å bli behandlet som kvalifisert motpart. Det skal innhentes uttrykkelig bekreftelse fra kunden hvor vedkommende samtykker i å bli behandlet som kvalifisert motpart.

4 Kvalifisert motpart

4.1 Grad av investorbeskyttelse

Kvalifiserte motparter innehar den laveste grad av investorbeskyttelse. Kunder med status som kvalifisert motpart har i utgangspunktet samme beskyttelse som en profesjonell kunde, se punkt 3. Investorbeskyttelsen reduseres imidlertid vesentlig ovenfor denne gruppen når Banken yter følgende investeringstjenester; mottak og formidling av ordre, utførelse av ordre for kundens regning og omsetning av finansielle instrumenter for egen regning. Ved ytelse av slike tjenester ovenfor

kvalifiserte motparter er Banken ikke underlagt verdipapirhandellovens bestemmelser om god forretningsskikk, beste resultat og visse regler i tilknytning til ordrebehandling.

Når det gjelder krav til vurdering av egnethet og hensiktsmessighet vil reglene som hovedregel komme tilsvarende til anvendelse for kvalifiserte motparter som for profesjonelle kunder.

Unntaket fra bestemmelsen om god forretningsskikk innebærer blant annet at enkelte av reglene om krav til informasjon og rapportering ikke får anvendelse for denne kundekategorien. I utgangspunktet gjelder dette også regelen om at Banken skal påse at kundens interesser ivaretas på beste måte. Krav til god forretningsskikk som et generelt prinsipp må imidlertid gjelde uavhengig av unntaket fra bestemmelsen i verdipapirhandelloven og således vil kvalifiserte motparter til en viss grad være beskyttet av generelle prinsipper om god forretningsskikk.

4.2 Adgang til omklassifisering

Kvalifiserte motparter kan anmode om å klassifiseres som profesjonell kunde eller ikke-profesjonell kunde og dermed få en høyere grad av investorbeskyttelse.

4.2.1 Fra kvalifisert motpart til profesjonell kunde

Kvalifiserte motparter kan anmode om å bli behandlet som profesjonell kunde hvis de ønsker en større grad av investorbeskyttelse, samt å bli omfattet av reglene om god forretningskikk.

4.2.2 Fra kvalifisert motpart til ikke-profesjonell kunde

Hvis de kunder som i utgangspunktet klassifiseres som kvalifisert motpart ønsker en ytterligere grad av investorbeskyttelse kan de be om å bli behandlet som en ikke-profesjonell kunde.

RUTINER FOR BESTE RESULTAT VED MOTTAK OG FORMIDLING AV ORDRE

1 Rettslig grunnlag

Rutinen er fastsatt med hjemmel i verdipapirhandelloven § 10-12 og verdipapirforskriften § 10-26 fjerde ledd.

2 Formål

Rutinen er fastsatt med det formål å oppnå et best mulig resultat for kunden ved mottak og formidling av ordre for utførelse i egen bank eller annet foretak.

3 Prinsipper for beste resultat

Kundeordre skal med alle rimelige tiltak gjennomføres for å oppnå et best mulig resultat for Bankens kunder med hensyn til pris, kostnader, hurtighet, sannsynlighet for gjennomføring og oppgjør, størrelse, art og andre relevante forhold.

Følgende momenter skal vektlegges:

- Kundens egenskaper, herunder om kunden er klassifisert som ikke-profesjonell eller profesjonell kunde.
- Ordrens art.
- Egenskaper ved de finansielle instrumenter som inngår i ordren.
- Egenskaper ved de handelssystemer ordren legges inn i.

For ikke-profesjonelle kunder bestemmes det best mulige resultat ut fra det samlede vederlag kunden skal betale i forbindelse med ordreutførelsen.

Banken mottar og formidler ordre i verdipapirfondsandeler. Det foreligger ikke noe annenhåndsmarked for verdipapirfondsandeler, slik at prisen ikke vil være avhengig av noen motpart. Det er derfor til enhver tid kun mulig å få kjøpt andeler til en bestemt pris.

Under normale situasjoner er heller ikke gjennomføring og oppgjør noe problem ved handel i fondsandeler. Banken søker å formidle ordre så raskt som mulig til de aktuelle fondsforvaltningsselskapene.

Banken mottar og formidler også ordre i enkeltinstrumenter. Dette skjer enten etter kundens spesifikke instruks, og formidling av slik ordre anses derfor for å oppfylle kravet til beste resultat jfr. verdipapirforskriften 10-26 tredje ledd, eller etter rådgivning fra banken.

En spesifikk instruks fra kunden vil imidlertid kunne medføre at det utførende verdipapirforetaket ikke kan oppfylle sine retningslinjer for å sikre kunden best mulig resultat.

Ved mottak og formidling av ordre i emisjoner, vil emisjonskursen og tegningskostnadene angitt i prospektet (eller tilsvarende produktinformasjon) være avgjørende for den prisen som kunden betaler.

Når Banken ellers mottar og formidler ordre til utførelse hos et annet verdipapirforetak, skal det foretas en konkret vurdering av hvordan ordren skal plasseres for å oppnå

beste resultat. Ordrene formidles til tilretteleggeren av den konkrete emisjonen. Tilrettelegger fremgår av prospektet (eller tilsvarende produktinformasjon).

Banken skal videre kontrollere at det eller de foretak ordrene formidles til har effektive prosedyrer, systemer og ordninger som sikrer at Selskapet kan overholde sine forpliktelser til å oppnå beste resultat for sine kunder.

Før formidling av kundeordre skal Banken opplyse kunden om foretakets retningslinjer.

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

(aksjer, aksjerelaterte instrumenter, obligasjoner og verdipapirfond)

Kunden skal være kjent med at:

- handel med finansielle instrumenter skjer på kundens egen risiko
- kunden må selv sette seg nøye inn i foretakets alminnelige forretningsvilkår, annen relevant informasjon om det aktuelle finansielle instrumentet og dets egenskaper og risiko, før handel med finansielle instrumenter begynner
- kunden må kontrollere sluttsettelse omgående og reklamere straks ved eventuelle feil
- at man fortløpende må overvåke verdiendringer på de finansielle instrumenter man har posisjoner i
- kunden selv må reagere ved å selge sine posisjoner hvis det er nødvendig for å redusere risikoen for tap på egne plasseringer

1 Handel med finansielle instrumenter

Handel med finansielle instrumenter, som aksjer, grunnfondsbevis, obligasjoner, sertifikater, finansielle derivatinstrumenter eller andre rettigheter og forpliktelser som er beregnet for handel i verdipapirmarkedet, skjer normalt i organisert form via et handelssystem. Med handelssystem menes regulert marked, multilateral handelsfasilitet (MHF), systematisk internaliserer (SI), prisstiller eller annen likviditetsgarantist.

Handel skjer gjennom de verdipapirforetak som benytter handelssystemet. Som kunde må du normalt kontakte et slikt verdipapirforetak for å kjøpe eller selge finansielle instrumenter. Det finnes også verdipapirforetak som formidler ordre til et verdipapirforetak som igjen benytter handelssystemet. Handel kan også skje internt i et verdipapirforetak, eksempelvis ved at foretaket trer inn som motpart i handelen, eller ved handel mot en annen av foretakets kunder (internhandel).

På et regulert marked (herunder børser) handles ulike typer finansielle instrumenter. På Oslo Børs handles aksjer, egenkapitalbevis, obligasjoner, sertifikater, enkelte fondsandeler og en rekke ulike finansielle derivatinstrumenter. Utfyllende informasjon med hensyn til hvor og hvordan disse instrumentene handles vil bli behandlet nedenfor.

Kursinformasjon om de finansielle instrumenter som handles på det regulerte markedet, publiseres regelmessig via deres nettside, i aviser eller gjennom andre media.

2 Risiko knyttet til handel med finansielle instrumenter

2.1 Generelt om risiko

Finansielle instrumenter gir normalt avkastning i form av utbytte (aksjer og fondsandeler) eller rente (rentebærende instrument). I tillegg kan prisen (kursen) på instrumentet øke eller reduseres i forhold til det prisen var på det tidspunktet investeringen ble gjort. I beskrivelsen nedenfor brukes ordet investering også om eventuelle negative posisjoner i instrumentet. Den totale avkastningen er summen av utbytte/ rente og prisendring på instrumentet.

Naturligvis søker investor en total avkastning som er positiv,

- [Verdipapirforskriften § 10-25 \(2\)](#)
- [Verdipapirhandelloven § 2-3 \(4\)](#)
- [Verdipapirhandelloven § 2-4 \(4\)](#)

dvs. som gir gevinst. Men det finnes også en risiko for at den totale avkastningen blir negativ dvs. at det blir et tap på investeringen. For visse produkter kan det også være en risiko for at hele egenkapitalen går tapt. Risikoen for tap varierer mellom ulike instrumenter. Vanligvis er sjansen for gevinst på en investering i et finansielt instrument koblet til risikoen for tap. Desto lengre tidsperspektiv man har for investeringen, desto større er sjansen for gevinst eller tap. Et ønske om høyere avkastning fører normalt til større risiko. I plasseringssammenheng brukes ofte ordet risiko som uttrykk både for risiko for tap og for muligheten for gevinst. I beskrivelsen nedenfor brukes imidlertid ordet risiko kun for å beskrive risikoen for tap. Det finnes ulike måter å investere i finansielle instrumenter for å redusere risikoen. Vanligvis er det bedre risikomessig å investere i flere forskjellige finansielle instrumenter enn i ett eller noen få finansielle instrumenter. Disse instrumentene bør da ha egenskaper som innebærer en spredning av risiko. Ved handel med utenlandske finansielle instrumenter oppstår også en valutarisiko.

Investeringer i finansielle instrumenter er forbundet med en økonomisk risiko, hvilket vil bli nærmere beskrevet nedenfor. Kunden er selv ansvarlig for denne risikoen og må derfor gjøre seg kjent med de vilkår, prospekter eller liknende, som gjelder for handel med slike instrumenter og om instrumentenes særskilte risikoer og egenskaper. Kunden må også fortløpende overvåke sine investeringer i slike instrumenter. Dette gjelder selv om kunden har fått individuell rådgivning i forbindelse med investeringen. Informasjon til bruk for overvåkning av priser og dermed verdutviklingen på egne investeringer kan fås i kurslister som offentliggjøres gjennom massemedia, som for eksempel aviser, internett, tekst-TV og i noen tilfeller fra verdipapirforetaket selv. Om nødvendig, bør kunden av egen interesse reagere raskt, for eksempel ved å kvitte seg

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

med investeringer som utvikler seg negativt eller å stille ytterligere sikkerhet ved investeringer som er finansiert med lån og hvor sikkerhetsverdien reduseres.

2.2 Ulike typer av risikobegrep

I forbindelse med den risikovurdering som investor bør foreta seg ved investeringer og handel med finansielle instrumenter, og videre foreta seg fortløpende under hele investeringsperioden, finnes mange ulike risikotyper og andre faktorer som kunden bør være oppmerksom på.

Nedenfor følger noen av de viktigste risikotyper:

Markedsrisiko

– risikoen for at markedet i sin helhet, eller visse deler av markedet, hvor kunden har gjort sin investering, går ned (eksempelvis det norske aksjemarkedet).

Kreditrisiko

– risikoen for sviktende betalingsevne hos utsteder eller en motpart.

Prisvolatilitetsrisiko

– risikoen for at store svingninger i kursen/prisen på et finansielt instrument påvirker investeringen negativt.

Kursrisiko

– risikoen for at kursen/prisen på et finansielt instrument går ned.

Skatterisiko

– risikoen for at skatteregler og/eller skattesatser er uklare eller kan endres.

Valutarisiko

– risikoen for at en utenlandsk valuta som investeringen er knyttet til reduseres i verdi (eksempelvis visse fondsandeler i et verdipapirfond som er plassert i amerikanske verdipapirer notert i USD).

Gearingeffektrisiko

– konstruksjonen av et derivatinstrument som gjør at det finnes en risiko for at prisutviklingen på det underliggende aktiva får et større negativt gjennomslag i kursen/prisen på derivatinstrumentet.

Juridisk risiko

– risikoen for at relevante lover og regler er uklare eller endres.

Selskapsspesifikk risiko

– risikoen for at et selskap går dårligere enn forventet eller at selskapet blir rammet av en negativ hendelse slik at de finansielle instrumenter som er knyttet til selskapet dermed kan falle i verdi.

Bransjespesifikk risiko

– risikoen for at en spesifikk bransje går dårligere enn forventet eller blir rammet av en negativ hendelse slik at de finansielle instrumenter som er knyttet til selskapene i den

aktuelle bransjen dermed kan falle i verdi.

Likviditetsrisiko

– risikoen for at kunden ikke kan selge et finansielt instrument på et tidspunkt kunden måtte ønske fordi omsetningen og kjøpsinteressen i det finansielle instrumentet er lav.

Renterisiko

– risikoen for at det finansielle instrumentet som kunden investerer i reduseres i verdi p.g.a. endringer i markedsrenten.

3 Aksjer og aksjerelaterte instrumenter

3.1 Generelt om aksjer

3.1.1 Aksjer og aksjeselskap

Aksjer i et aksjeselskap gir eieren rett til en andel av selskapets aksjekapital. Hvis selskapet går med overskudd, gir normalt selskapet utbytte på aksjene. Aksjer gir også stemmerett på generalforsamlingen, som er det øverste besluttede organet i selskapet. Jo flere aksjer eieren har, desto større andel av kapitalen, utbytte og stemmene har normalt aksjeeieren. Stemmeretten kan variere avhengig av hvilken kategori aksjene har. Det finns to typer aksjeselskap i Norge, allmennaksjeselskap (ASA) og aksjeselskap (AS).

3.1.2 Aksjekursen

Kursen (prisen) på en aksje påvirkes for en stor del av selskapets fremtidsutsikter. En aksjekurs kan gå opp eller ned avhengig av aktørenes analyser og vurderinger av selskapets muligheter for å gjøre fremtidsgevinster. Den fremtidige eksterne utviklingen av konjunkturer, teknikk, lovgivning, konkurranse osv. avgjør hvilken etterspørsel det blir etter selskapets produkter eller tjenester og det er derfor også av grunnleggende betydning for kursutviklingen på selskapets aksjer.

Det generelle rentenivået (markedsrenten) spiller også en avgjørende rolle for kursutviklingen. Hvis markedsrenten stiger, kan rentebærende finansielle instrumenter som utstedes samtidig, gi bedre avkastning. Normalt faller da kursene på noterte aksjer og på allerede utestående rentebærende instrumenter med lavere rente. Årsaken er at den økende avkastningen på nyutstedte rentebærende instrumenter relativt sett kan bli bedre enn avkastningen på aksjer, og på utestående rentebærende instrumenter.

Dessuten påvirkes aksjekursene negativt av at renten på selskapets gjeld øker, fordi dette reduserer de fremtidige gevinstmulighetene for selskapet.

Også andre faktorer som er knyttet direkte til selskapet, f.eks. endringer i selskapets ledelse og organisasjon, produksjonsavbrudd med mer kan påvirke selskapets fremtidige evne til å skape gevinster, både på kort og lang sikt. Selskaper kan i verste fall gå så dårlig at det må erklæres konkurs. Aksjekapitalen, d.v.s. aksjeeierens investerte kapital, har siste prioritet til å få utbetalt noe fra

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

konkursboet. Først må selskapets øvrige gjeld være innfridd i sin helhet. Dette resulterer ofte i at det ikke er midler igjen i selskapet etter betaling av gjeld slik at aksjene i selskapet blir verdiløse. Også kursutviklingen på finansielle instrumenter notert på større utenlandske regulertemarkeder og andre handelssystem påvirker kursutviklingen i Norge, blant annet fordi flere norske selskap også er notert på utenlandske regulerte markeder eller handles i andre handelssystem. Prisutjevninger (arbitrasje) skjer da mellom markedene. Kursen på aksjer i selskap som tilhører samme bransje/sector påvirkes ofte av forandringer i kursen hos andre selskap innenfor samme bransje/sector. Denne påvirkningen kan også gjelde for selskap i ulike land.

Aktørene i finansmarkedet har ofte ulike oppfatninger om hvordan aksjekurser vil utvikle seg. Disse faktorer, som også innbefatter hvordan selskapet blir verdsatt, bidrar til at det finnes både kjøpere og selgere. Hvis investorene har den samme oppfatningen om kursutviklingen vil de enten kjøpe, og da oppstår et kjøpspress fra mange kjøpere eller så vil de selge, og da oppstår det et salgspress fra mange selgere. Ved kjøpspress stiger kursen, og ved salgspress faller den.

Omsetningen, d.v.s. hvor mye som kjøpes eller selges av en bestemt aksje, påvirker aksjekursen. Ved høy omsetning reduseres forskjellen, også kalt «spread», mellom den kurs kjøperne er villige til å betale (kjøpskursen) og den kurs selgerne forlanger (salgskursen). En aksje med høy omsetning, der store beløp kan omsettes uten større innvirkning på kursen, har en god likviditet og er derfor lett å kjøpe og selge. Selskap som er notert på et regulert marked, som eksempelvis Oslo Børs og Oslo Axess, har normalt høy likviditet.

Rammebetingelser for næringsvirksomhet, både de nasjonale og de internasjonale, kan også påvirke aksjekursene. Endringer i skatte- og avgiftsnivå nasjonalt og i andre land påvirker selskapenes kostnadsnivå og dermed konkurransesituasjonen. Internasjonale avtaler mellom land om toll og avgifter ved import og eksport av varer og tjenester påvirker konkurransesituasjonen mellom selskaper og dermed aksjekursene. Voldsomme hendelser som katastrofer, terroraksjoner og krig kan gi store utslag i aksjekursene på børsen verden over.

Daglige nøkkeltall for kursene som aksjene blir omsatt for, slik som «høyeste» «laveste» og «siste» samt informasjon om handelsvolum publiseres blant annet i de fleste større dagsaviser, på tekst-TV og på ulike nettsider som er drevet av markedsplasser, verdipapirforetak og mediaforetak. Aktualiteten på denne kursinformasjon kan variere avhengig av hvilken måte de blir publisert på.

3.1.3 Handel i aksjer og aksjerelaterte instrumenter

Bare aksjer utstedt av allmennaksjeselskap (ASA) eller tilsvarende utenlandske selskap kan noteres på et regulert marked (herunder børs) i Norge. Det stilles i tillegg krav til selskapets størrelse, selskapets virksomhetshistorie,

eierspredning samt offentlig publisering av selskapets økonomi og virksomhet forøvrig.

I Norge finnes det i dag to regulerte markeder for handel med aksjer; Oslo Børs og Oslo Axess. Det er kun Oslo Børs som har konsesjon som børs (www.oslobors.no). Oslo Axess (www.osloaxess.no) er i det alt vesentlige underlagt de samme regler som gjelder for Oslo Børs med hensyn til oppfølging, overvåkning og sanksjonering ved overtredelse av det regelverket som gjelder for handel på regulert marked. Handel i norske aksjer kan også skje på regulerte markeder i utlandet, hvor flere norske selskaper er notert.

Handel i aksjer som ikke er notert på et regulert marked skjer i det såkalte OTC-markedet. I dette markedet foregår handel i stor grad basert på informasjon om priser og interesser som meglerforetakene oppgir til hverandre. Den mest benyttede metode er at meglerforetaket legger inn kjøps- eller salgsinteresser i et handelstøttesystem som drives av Fondsmeglernes informasjonstjeneste AS. OTClisten deles inn i en A-liste og en B-liste. Det er kun selskap som er registrert på A-listen som er pålagt å viderebringe kursrelevant informasjon av vesentlig betydning til markedet. For mer informasjon om OTC-listen, se www.nfmf.no. Dersom en aksje verken er notert på et regulert marked eller i et handelstøttesystem vil omsetning normalt skje ved at meglerforetakene søker å bistå kunden ved å kontakte potensielle kunder som kan være interessert å gå inn som motpart. Investering i denne type aksjer er forbundet med vesentlig likviditetsrisiko.

Handel på et regulert marked eller i andre handelssystem utgjør annenhåndsmarkedet for aksjer, egenkapitalbevis og obligasjoner som et selskap allerede har utstedt. I tillegg fungerer OTC-listen som et annenhåndsmarked for aksjer. Dersom annenhåndsmarkedet fungerer bra, d.v.s. det er lett å finne kjøpere og selgere og det fortløpende noteres tilbudspriser fra kjøpere og selgere, samt sluttkurser på utførte handler, har selskapene en fordel ved at det blir lettere å utstede nye aksjer og dermed skaffe mer kapital til selskapets virksomhet.

Førstehåndsmarkedet, eller primærmarkedet, kalles det markedet der handel/tegning av nyemitterte aksjer, grunnfondsbevis og obligasjoner skjer.

Aksjer registrert på et regulert marked eller i et annet handelssystem inndeles normalt i ulike lister avhengig av selskapets markedsverdi eller selskapets likviditet. Disse listene publiseres gjerne på handelssystemets hjemmeside, i aviser og gjennom andre media. Selskapene som er notert på Oslo Børs er inndelt i fire ulike segmenter avhengig av selskapets likviditet; henholdsvis Utvalg OBX, OB Match, OB Standard og OB Nye. Ulike aksjer kan i løpet av dagen eller over lengre perioder vise ulik stabilitet i kursene (volatilitet) d.v.s. hyppighet og størrelse på kursendringene. Aksjer på lister med høy likviditet anses normalt og kunne innebære lavere risiko enn aksjer notert på lister med lavere likviditet.

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

3.1.4 Ulike aksjeklasser

Aksjer kan finnes i ulike klasser, vanligvis A- og B-aksjer, som normalt har betydning for utøvelse av stemmerett på selskapets generalforsamling. Det er bare et fåtall av de norske børsnoterte selskapene som har ulike aksjeklasser. A-aksjer gir normalt en stemme, mens B-aksjer normalt gir begrenset eller ingen stemmerett. Forskjellene i stemmerett kan for eksempel skyldes at man ved eierspredning vil verne om de opprinnelige grunnleggerne og eiernes innflytelse over selskapet ved å gi dem en sterkere stemmerett.

3.1.5 Pålydende, split og spleis av aksjer

En aksjes pålydende er den verdi som hver aksje representerer av selskapets aksjekapital. Summen av alle aksjer i et selskap multiplisert med pålydende på hver aksje utgjør selskapets aksjekapital. Iblant vil selskapet endre pålydende, f.eks. fordi markedsprisen på aksjen har steget betydelig. Ved å dele opp hver aksje på to eller flere aksjer, en såkalt split, reduseres pålydende og samtidig reduseres kursen på aksjene. Aksjeeieren har derimot sin kapital uendret etter en split, men den er fordelt på flere aksjer som har et lavere pålydende og en lavere kurs.

Omvendt kan en spleis (omvendt split) utføres for eksempel dersom kursen faller betydelig. Da slås to eller flere aksjer sammen til en aksje. Aksjeeieren har dog samme kapital etter en spleis, men fordelt på færre aksjer som har et høyere pålydende og en høyere kurs.

3.1.6 Børsintroduksjon, privatisering og oppkjøp

Børsintroduksjon innebærer at aksjer i et aksjeselskap blir notert på et regulert marked (herunder børs). Allmennheten kan bli tilbudt å tegne (kjøpe) aksjer i selskapet i denne forbindelse.

Oftest dreier det seg om et eksisterende selskap, som ikke tidligere har vært børsnotert, der eierne har besluttet å øke antall aksjonærer samt lette handelen i selskapets aksjer. Om et statlig eid selskap introduseres på en børs kalles det for privatisering eller delprivatisering avhengig av hvor stor eierandel i selskapet staten tilbyr å selge til allmennheten.

Oppkjøp foregår som regel på den måten at en eller flere investorer tilbyr aksjonærene i et selskap å selge sine aksjer på visse vilkår. Hvis kjøperen får 90 % eller mer av aksjekapitalen og stemmene i selskapet, kan kjøperen begjære tvangsinnløsning av de gjenstående aksjene fra de eierne som ikke har akseptert oppkjøpstilbudet.

3.1.7 Emisjoner

Dersom et aksjeselskap vil utvide virksomheten, kreves ofte ytterligere kapital. Dette skaffer selskapet seg ved å utstede nye aksjer gjennom en emisjon. Som oftest får de gamle eierne tegningsretter som gir forkjøpsrett til å tegne aksjer i emisjonen. Antall aksjer som kan tegnes settes da i forhold til hvor mange aksjer eieren hadde tidligere. Tegneren må betale en pris (emisjonskurs) for de nyutstedte aksjene som ofte kan være lavere enn markedskursen. Straks etter at tegningsrettighetene – som normalt har en viss markedsverdi

– blir skilt ut fra aksjene, synker vanligvis kursen på aksjene. De aksjeeiere, som har tegningsretter men som ikke tegner, kan under tegningstiden (som ofte pågår noen uker) selge sine tegningsrettigheter på den markedsplassen der aksjene er notert. Etter utløpet av tegningstiden og tildelingen forfaller tegningsrettighetene og blir dermed ubrukelige og verdiløse.

Hvis overkursfondet i et aksjeselskap har økt mye i verdi, kan selskapet overføre en del av verdiene til aksjeeierne gjennom en såkalt fondsemisjon. Ved en fondsemisjon tas det hensyn til antall aksjer som hver aksjeeier allerede har. Antall nye aksjer som tilbys aksjonærene gjennom fondsemisjonen settes i forhold til hvor mange aksjer eieren hadde tidligere. Gjennom fondsemisjonen får aksjeeieren flere aksjer, men eierens andel av selskapets aksjekapital forblir uendret. Kursen på aksjene synker ved en fondsemisjon, men gjennom økningen av antall aksjer beholder aksjeeieren en uendret markedsverdi på sin investerte kapital. Aksjeselskap kan også gjennomføre en såkalt rettet emisjon som gjennomføres som en emisjon, men bare rettet mot en begrenset gruppe investorer. Ved en rettet emisjon skjer en såkalt utvanning av eksisterende aksjeeieres andel av antall stemmer og aksjekapital i selskapet, men antall eide aksjer påvirkes ikke og markedsverdien på den investerte kapital påvirkes normalt heller ikke.

3.2 Generelt om aksjerelaterte instrumenter

Nær knyttet til aksjer er egenkapitalbevis, konvertible obligasjoner, aksjeindeksobligasjoner/indeksobligasjoner, warrants, aksjeopsjoner og aksjeindeksopsjoner, og depotbevis. Handel med disse instrumentene skjer normalt på et regulert marked (herunder børs), men OTChandel forekommer også for denne type finansielle instrumenter.

3.2.1 Egenkapitalbevis

Egenkapitalbevis har klare likhetstrekk med aksjer. Forskjellen knytter seg først og fremst til eierrett til selskapsformuen og innflytelse i utstederens organer. Det er også satt visse restriksjoner på utbyttetildelingen. De børsnoterte egenkapitalbevis i Norge er utstedt av sparebanker. Mer informasjon om egenkapitalbevis finnes på www.egenkapitalbevis.no

3.2.2 Konvertible obligasjoner

Konvertible obligasjoner er rentebærende verdipapirer som innen en viss tidsperiode kan byttes i aksjer. Avkastningen på de konvertible obligasjonene, d.v.s. renten, er normalt høyere enn utbytte på utbytteaksjene. Kursen på de konvertible obligasjonene følger normalt aksjekursen og uttrykkes i prosent av pålydende på den konvertible obligasjonen.

3.2.3 Aksjeindeksobligasjoner/Indeksobligasjoner

Aksjeindeksobligasjoner/Indeksobligasjoner er obligasjoner der avkastningen vanligvis er avhengig av utviklingen i en aksjeindeks. Hvis indeksen utvikler seg positivt, følger også avkastningen etter. Ved en negativ indeksutvikling kan avkastningen utebli. Obligationen etterbetales alltid

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

med sitt nominelle beløp på forfallsdagen og har således en begrenset tapsrisiko sammenlignet med aksjer og fondsandeler. Risikoen med en plassering i en aksjeindeksobligasjon kan, bortsett fra en eventuell overkurs, defineres som den alternative renteinntekten, dvs den rente investeringen kunne ha fått hvis beløpet hadde blitt investert på en annen måte.

3.2.4 Warrants

Handel forekommer også med visse kjøps- og salgsoptjoner med lengre løpetid enn de standardiserte kjøpsoptjoner, vanligvis kalt warrants. Warrants kan utnyttes for å kjøpe underliggende aksjer eller gi kontantoppgjør dersom gevinst er oppnådd som følge av at kursen på den underliggende aksje er høyere enn den avtalte fremtidige kjøpskursen/innløsningskursen.

3.2.5 Aksjeopsjoner og aksjeindeksopsjoner

Det finnes ulike slags aksjeopsjoner. Ervervede (kjøpte) kjøpsopsjoner (call options) gir eieren rett til innen en viss tidsperiode å kjøpe allerede utstedte aksjer til en forhåndsbestemt pris. Ervervede (kjøpte) salgsoptjoner (put options) gir innehaveren rett til å selge aksjer innenfor en viss tidsperiode til en forhåndsbestemt pris. Mot hver ervervet opsjon tilsvarende en utstedt (solgt) opsjon. Risikoen for den som erverver en opsjon er at den reduseres i verdi eller forfaller verdiløs på bortfallsdagen. Utstederen av en opsjon løper en risiko som, om man ikke tar spesielle forholdsregler, kan være ubegrenset stor. Indeksopsjoner gir gevinst eller tap knyttet til utviklingen av den underliggende indeks. Kursen på opsjoner (premie/ pris) følger normalt utviklingen i kursen på tilsvarende underliggende aksjer eller indeks.

3.2.6 Depotbevis

Depotbevis er et bevis på at aksjer er oppbevart i et depot og gir eieren samme rettigheter som å eie selve aksjen. Depotbevis omsettes som aksjer, og prisutviklingen følger normalt prisutviklingen på det regulerte markedet i utlandet, hvor aksjen omsettes.

4 Rentebærende finansielle instrumenter (obligasjoner)

4.1 Generelt om rentebærende finansielle instrumenter (obligasjoner)

Et rentebærende finansielt instrument er en fordringsrett på utsteder av et lån. Avkastningen gis normalt i form av rente (kupong). Det finnes ulike former for rentebærende instrumenter avhengig av hvem som er utsteder, den sikkerhet som utsteder har stilt for lånet, løpetiden fram til forfallsdato og formen for utbetaling av renten.

Renten (kupongen) utbetales vanligvis enten som fast eller flytende rente. På et fastrente lån settes («fixes») renten normalt for 1 år av gangen. For lån med flytende rente settes («fixes») renten normalt 4 ganger per år for 3 måneder av gangen basert på NIBOR-renten. På visse lån utbetales det ingen rente, men kun pålydende ved lånets forfallsdag (nullkuponger). Kjøp av nullkupongpapirer skjer til en betydelig underkurs som gjør at effektiv rente er lik

papirer med løpende kupongrente. Eksempelvis er all gjeld som staten utsteder i Statskasseveksler (Statssertifikater) nullkuponger.

Risikoen på et rentebærende instrument består dels av den kursendring som kan inntreffe under løpetiden fordi markedsrenten forandres og dels av risiko for at utsteder ikke klarer å tilbakebetale lånet. Lån der fullgod sikkerhet for tilbakebetaling er stilt, er således mindre risikofylte enn lån uten sikkerhet. Helt generelt kan man si at risikoen for tap på rentebærende instrumenter anses å være lavere enn for aksjer.

Markedsrenten bestemmes hver dag, både på instrumenter med kort løpetid (mindre enn ett år) f.eks. sertifikater og på instrument med lengre løpetider f.eks. obligasjoner. Dette skjer i penge- og obligasjonsmarkedet. Markedsrentene påvirkes av analyser og vurderinger som Norges Bank og andre større institusjonelle markedsaktører gjør med hensyn til hvordan utviklingen av økonomiske faktorer som inflasjon, konjunktur, renteutviklingen i Norge og i andre land kommer til å utvikle seg på kort og lang sikt. Norges Bank foretar også operasjoner i penge- og valutamarkedet med formål å styre utviklingen av markedsrenten slik at inflasjonen ikke stiger over eller synker under et visst fastsatt mål.

Dersom markedsrenten går opp, vil kursen på allerede utstedte rentebærende finansielle instrumenter falle forutsatt at de har en fast rente, ettersom nye lån utstedes med en rentesats som følger aktuell markedsrente og dermed gir høyere rente enn hva de allerede utstedte instrumentet gjør. Omvendt vil kursen på allerede utstedte instrumenter stige når markedsrenten går ned.

Lån utstedt av stat, fylkeskommune og kommune (eller garantert av slike organisasjoner) anses for å være tilnærmet risikofrie med hensyn til innfrielse til den forhåndsbestemte verdien på forfallsdato.

4.2 Handel med rentebærende finansielle instrumenter (obligasjoner)

En rekke obligasjoner er børsnoterte og således skjer handel med disse finansielle instrumenter i likhet med børsnoterte aksjer på et regulert marked. I tillegg tilbyr Oslo Børs en alternativ markeds plass for handel i obligasjoner og sertifikater - Alternative Bond Market (ABM). ABM er en egen markeds plass som ikke er regulert av eller underlagt konsesjon iht børsloven, men som administreres og organiseres av Oslo Børs.

Handel med obligasjoner skjer normalt på andre måter enn for aksjer. I praksis anses rente- og valutamarkedet som kvoteringsmarked eller prisdrevet marked, i motsetning til aksjemarkedet som er et ordredrevet marked.

Ved handel i standardiserte opsjoner, obligasjoner, valuta - og rentederivater stiller foretaket normalt priser som markedet maker og offentliggjør kjøps- og salgskurser ut fra egne vurderinger av markedsforholdene. Markedet vil som

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

regel være veldig transparent, da prisene offentliggjøres på foretakets webside eller hos en informasjonsdistributør. Kundene kan således sammenligne priser mellom de ulike foretak. Disse prisene vil enten være indikative eller bindende for et bestemt volum per transaksjon. Dersom prisene er indikative vil foretaket gi kunden en bindende pris ved henvendelser til foretaket.

Ved henvendelse til foretaket står kunden fritt til å akseptere eller avvise tilbudet. Dersom kunden aksepterer prisen vil foretaket bli motpart i transaksjonen.

5 Derivatinstrumenter

Derivatinstrumenter, slik som opsjoner, terminer med videre, er utstedt med ulike former for underliggende aktiva, for eksempel aksjer, obligasjoner, råvarer og valutaer.

En særskilt risiko som man skal være oppmerksom på ved investeringer i derivatinstrumenter er at instrumentet er satt sammen på en måte som gjør at prisutviklingen på det underliggende aktiva påvirker kursen eller prisen på derivatinstrumentet, den såkalte «gearingeffekten». Dette prisgjennomslaget er ofte kraftigere i forhold til innsatsen enn hva verdiforandringen er på det underliggende aktiva. Prisdifferansen kalles derfor gearingeffekt (hevestangeffekt) og kan føre til større gevinst på investert kapital enn om plasseringen hadde blitt gjort direkte i det underliggende aktiva. På den annen side kan gearingeffekten medføre større tap på derivatinstrumentet sammenlignet med verdiforandringen på det underliggende aktiva, dersom prisutviklingen på det underliggende aktiva blir annerledes enn forventet. Gearingeffekten, d.v.s. muligheten til gevinst eller risikoen for tap, varierer avhengig av derivatinstrumentets konstruksjon og anvendelsesområde. Store krav stilles derfor til overvåkingen av prisutviklingen på derivatinstrumentet og på det underliggende aktiva. Kunden bør i egen interesse være beredt på å handle raskt, ofte i løpet av dagen, dersom plasseringen i derivatinstrumentet utvikler seg i uheldig retning.

6 Verdipapirfond

Et verdipapirfond er en «portfølje» av ulike finansielle instrumenter, eksempelvis i aksjer og/eller obligasjoner. Fondet eies av alle som sparer i fondet, andelseierne, og forvaltes av et forvaltningsselskap. Det finnes ulike slags verdipapirfond med ulike investeringsstrategi og risikoprofil.

Her følger en kort beskrivelse av de mest vanlige verdipapirfond:

Aksjefond

- et verdipapirfond som normalt skal investere minst

80 prosent av fondets forvaltningskapital i aksjer (eller andre egenkapitalinstrumenter) og som normalt ikke skal investere i rentebærende papirer.

Kombinasjonsfond

- et verdipapirfond som ikke defineres som et rent aksjefond eller rentefond. Et kombinasjonsfond kan ha en tilnærmet fast overvekt av aksjer eller rentepapirer, men andelen av ulike papirer kan også endres i løpet av fondets levetid.

Rentefond

- et verdipapirfond som skal plassere midler i andre verdipapirer enn aksjer. Rentefondene deles inn i obligasjonsfond og pengemarkedsfond.

Indeksfond

- et verdipapirfond som forvaltes relativt passivt i forhold til fondets referanseindeks.

Fond-i-fond

- et verdipapirfond som investerer sine midler i ett (eller eventuelt flere) underliggende verdipapirfond.

Hedgefond (spesialfond)

- det finnes ingen eksakt definisjon av begrepet hedgefond, og variasjonen mellom de enkelte hedgefondene kan være meget stor med hensyn til investeringsvalg og risikoprofil. Et hedgefond tar vanligvis vesentlig høyere risiko enn et vanlig verdipapirfond, og er derfor et produkt for svært risikovillige profesjonelle investorer. Et hedgefond er per i dag ikke pålagt å følge den norske verdipapirfondloven eller UCITS-direktivet, og hedgefondene står fritt til å benytte ulike finansielle instrumenter. Fondet kan som oftest ta opp lån, og står vanligvis ganske fritt til å bruke ulike derivater. Et hedgefond kan også handle verdipapirer «short», noe som innebærer at fondet selger lånte verdipapirer, for så å kjøpe de lånte papirene på et senere tidspunkt.

Nye regler i verdipapirfondloven er vedtatt som åpner for at hedgefond kan etableres som et verdipapirfond (skal betegnes som spesialfond og er unntatt fra flere av bestemmelsene i verdipapirfondloven). Andelseierne får det antall andeler i fondet som tilsvarer andelen av den investerte kapital i forhold til fondets totale kapital. Andelene kan kjøpes og løses inn (selges) hos forvaltningsselskapet.

Andelenes aktuelle verdi beregnes daglig av forvaltningsselskapet og baseres på kursutviklingen av de finansielle instrumenter som fondet har investert i. Det finnes også andeler i fond som kan omsettes på et regulert marked (Exchange Traded Funds – «ETF»). I dag er det

INFORMASJON TIL KUNDER OM EGENSKAPER OG RISIKO KNYTTET TIL FINANSIELLE INSTRUMENTER

verdipapirfond som handles på Oslo Børs.

En av ideene med et aksjefond er å plassere i flere ulike aksjer og andre finansielle instrumenter. Dette medfører at risikoen for andelseierne reduseres i forhold til risikoen for de aksjeeierne som plasserer bare i en eller i ett fåtall aksjer. Andelseierne slipper å velge ut, kjøpe og selge samt overvåke aksjene og drive annet forvaltningsarbeid rundt dette. For mer informasjon om verdipapirfond, se www.vff.no

7 Shorthandel

«Shorthandel» betyr å selge finansielle instrumenter som man ikke eier (ved å låne aksjer av verdipapirforetaket eller på annen måte). Samtidig binder lånetaker seg til å gi långiveren tilbake instrumenter av samme slag på et senere avtalt tidspunkt. Shorthandel blir gjerne benyttet som investeringsstrategi når det forventes at aksjen skal gå ned i verdi. På salgstidspunktet regner låntakeren med å kunne kjøpe de lånte instrumentene på markedet til en lavere pris på tidspunktet for tilbakegivelsen enn den prisen disse instrumentene ble solgt for. Skulle prisen i stedet gå opp, oppstår det et tap, som ved en kraftig prisforhøyelse kan bli vesentlig. Teoretisk innebærer shorthandel derfor ingen grenser for hvor stort tapet kan bli.

8 Lånefinansiert handel

Finansielle instrumenter kan i mange tilfeller kjøpes for delvis lånt kapital. Da både egen innskutt kapital samt den lånte kapitalen påvirker avkastningen kan kunden gjennom lånefinansieringen få en større gevinst om investeringen

utvikles positivt sammenlignet med en investering som kun er gjort med egen innskutt kapital. Gjelden som er knyttet til den lånte kapitalen påvirkes ikke av om kursene på de kjøpte instrumentene endres i positiv eller negativ retning, hvilket er en fordel ved en positiv kursutvikling. Derimot hvis kursen på de kjøpte instrumentene utvikles i negativ retning medfører dette en lignende ulempe ettersom gjelden forblir uendret. Ved et kursfall kan derfor den egne innskutte kapitalen helt eller delvis gå tapt samtidig som gjelden må betales helt eller delvis gjennom salgsinntektene fra de finansielle instrumentene som har falt i verdi. Gjelden må også betales selv om salgsinntektene ikke dekker hele gjelden.

Kontakt oss

Vi hjelper deg gjerne med det du lurer på!

Ring oss på 05700, alle dager mellom kl. 7-24.
Eller send en e-post til epost@sparebank1.no.

www.sparebank1.no/ostfold-akershus

